

lant, BCEC 1933, 288); en el cap. XII de *Silèn* (O. C., 65a21, 66b39), una vella aconsella a Tomàs de Bajalta que «en venint la nit de St. Joan es rentés el cap a la font de la cantonada, quan a la Catedral toquessin les dotze, que moltes persones més atrapades que ell, per anys i panys, hi havien trobat consols», «ja han tocat tres quarts i --- cap a la Font de St. Joan, on troba una vella rentant la cara a una criatura --- mentre s'espera ---» etc.; no sé si Coromines ho havia après de l'Empordà o del barri de Raval de Bna. A l'alt Aragó en deien *sançyanarse* a Bergua: En Satué, que ho sap d'aquella nit, no ho recorda més que de l'aigua de la font (1968).

Altrament *ros* per 'rosada' restava viu a la Vall de Barravés (BDC VI, 34), i a la Vall d'Aran (on tota R-> *ar*) era peculiar de Canejan, el poble més alt, i arran de la frontera francesa, 1925 (Cor., *Voc. Ar.*, 13). De fet, el mot ha tingut llarga vida en el vessant francès, on ja es troba un ex. de *ros* a Foix, mj. S. XIV (Rayn.), i on modernament va recollir Rohlfs *ròs* en el SO. de l'Àrieja (Saurat, alta vall del Lez), *arròs* a tota l'Alta Bigorra (Banheres, Cautarés, Baredja, Arrens), i *arrous* a l'alt Bearn (Aspa, Ossau), *Le Gc* 1, § 339, p. 68.1 Un altre ús és *posar 'l cànem al ròs*, a la Vall d'Àneu (Kruger, VKR VIII, 218) o sigui a macerar-lo, deixant-lo amarar, a la rosada.

El mot restà sobretot en la combinació *aigua-ros*, que ulteriorment es digué més aviat de productes perfumadors que passaven per ser fets amb aigua de rosada, i degueren començar per ser-ho: «un compte tenia muller molt delicada, la qual desdenyava de lavar-se les mans en totes aygues, ans enviava quescun die sos hòmens a collir l'*aygua-ros* del matí, ab què-s lavàs les mans e la cara ---», i en el mateix *Recull d'Éiximplis* (c. 1400) d'Ag.: «Polònio venia --- vestit de vestedu res trepades e molt desosnestes, e portava en lo cap una garlanda o xapellet, e era tot ruxat de *aygua-ros*; e passant per la escola de Sòcrates --- entrà --- e lo dit philòsof --- començà a tractar --- de la tempraça e de --- con los hòmens devien anar vestits sàviament; e --- Polònio --- tentost gità de si la garlanda que tenia --- e despullà s les vestedures trepades ---» (II, 17, § 565).

A l'Urgellet hi havia el *ball de l'aigua-ros*, en què feia el primer paper una almorratxa o gerro amb una gran «florera de rams de compra» (a Castellciutat, V. Bosch, BCEC 1906, 312). «*Aygua ros*: aqua rosacea», JnEsteve (*L'Eleg*), modernament amb terminació adaptada al femení, *aigua-rosa* a Maó etc., DAg. D'altra banda, cf. RESOLIS.

En llatí *ròs*, *ròris*, era masculí,² i per tant hauríem esperat que partissin de l'acus. *ròrem* les formes romàniques, però com molts mots monosíl·labs d'aquesta estructura, degué usar-se també com a neutre, cosa que justifica l'haver-se conservat en la forma *ros*, amb -s, de l'acusatiu neutre, com ja explicà M-Lübke (*Roman. Gr.* II, 15; REW, 7374); no crec encertat el supòsit d'una declinació analògica *ros*, **rosis*, que suggerí Skok (*ARom* VIII, 158),³ majorment essent així que el gramàtic EPFulgencius (S. VI) ens confirma que hi

havia qui en feia un neutre (KJRPb VI, 123, i cf. *Grobers Grundr.* I, 483); d'altra banda, sabem que alguns deien *ros marinum* (i no -inus) el nom del romaní (Walde-H.), i fos o no fos del mateix origen etimològic pre-llatí, en tot cas el poble els identificava.

Aviat, doncs, en ll. tardà es tingué consciència que l'arrel del mot terminava en -s, i se'n formaren derivats amb -s: un *rosulentus* 'ple de rosada' es troba en agrònoms com Palladi (S. IV, Svennung, *Untersuch. z. Pall. u. z. lat. Fach- u. Volkssprache*, 128a), i en tot cas és d'aquest *ros* que es deriven les formacions romàniques tan importants *rosada* i *arrosar*. No és gaire versemblant, ni en cap cas comprovat, que hagi quedat rastre romànic de *ròrem*; ni en un ambient tan arcaic com el del sard, on hi ha *arrouz*, en el Campidano (si bé MLWagner, *ASNSL* cxxxv, 115, el creu manlleu del català). La formació dels roms. *rouà* és controvertida, car si bé l'explicació alternativa de Candrea, rebutjada per M-Lübke sembla realment massa arbitrària, tampoc la de Pasqu (*ARom* VI, 255) i d'ell a base de *rore* no és gaire convincent, almenys costa molt de creure que hi pugui haver tals dissimilacions eliminatòries en posició intervocàlica.

Una variant molt conspícua és la mallorquina *rou*, no recollida abans del DAg (no DFgra, DAmén, Febrer-Cardona), ni sembla haver estat usada literàriament abans de Costa: «--- Veu de caire la finestra, / que sobre el mar se desclou, / i N'Elisenda a la lluna / amollats los cabells d'or... / I ell crida --- Adéu --- N'Elisenda, / que somia, mes no dorm, / la veu ha sentida / de son cavaller heroic; / i sent l'ànima serena / com eixa nit de juliol, / plena d'encant i misteri, / de lluna, estrelles i rou; / i sent la mar fonda, fonda, / que aixeca confusos sons / d'aleteigs, notes perdudes, / sospirs, carícies i plors» (*Castell del rei* III, v. 285; *Agre d' l t*, *IdOr*, 90), a. 1896. «I llavors la fosca de la nit, que minva, / amb tots els paratges, ecos i llumets, / els torrents que bramen, al peu de la timba / --- / les viles disperses en la vall sublim; / el boc que corona la roca del cim; / el gorg que no es mou / dins la penya brava, / com gota de rou / dins una flor blava / ---», JnAlcover (*La Serra*, v. 55), a. 1909.

Mot que gràcies als dos grans poetes obtingué gran triomf en la llengua poètica de tota la nació: va fer forrolla en els cenacles literaris barcelonins (de vegades no sense algun tint de snobisme),⁴ i Déu me'n guard de dir-ne mal. AlcM ens diu que es pronuncia *řóy* amb o tancada a Mallorca, però el fet és que tant Alcover com Costa el fan rimar amb o oberta (el poema de Costa, en assonància, però ni en aquell ni en aquest hi ha cap cas de rima de ó amb ó; i en aquest van en sèries separades, 37 assonants en o + 31 en o + 45 en o + 23 en o).

Prenent peu d'aquell suggeriment de M-Lübke, en el meu juvenil *Voc. Aranès*, de 1929, vaig suposar que el mall. *rou* venia del ll. *ròrem* dissimilat en **ròde*, però ara he de retractar aqueixa idea (acceptada pel FEW x, 475 b, i AlcM), car és tan difícil de creure que una variant tan recent i local sigui supervivència